

**Univerzita Hradec Králové – Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií**

Hodnocení bakalářské práce

Posudek oponenta práce

Jméno autora: Marcela Kosová

Název práce: Pojetí patriotismu v Bedulu na Bali – případová studie

Oponent práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Téma a cíl práce: Bakalářská práce se zabývá patriotismem obyvatel na ostrově Bali v Indonésii. Autorka hodlá ve své práci dokázat, že zatímco evropská identita je spojená s nacionalismem a se státocentrickou perspektivou, balijská identita je postavena více na identifikaci s patriotismem.

Zaměření práce: Bali; hinduismus; patriotismus; Indonésie

Jazyková a stylistická úroveň práce: Po jazykové i stylistické stránce je práce zpracována na výborné úrovni. Gramatické chyby a stylistické chyby se vyskytují zřídka, jedná se zejména o čárky (např. na str. 29) a o překlepy (např. „místí“ místo „místní“ na str. 45).

Rozsah práce: Střední rozsah, 44 stran včetně bibliografie + přílohy včetně fotografické dokumentace o rozsahu dalších 14 stran.

Použitá literatura: Bakalářská práce pracuje s fundovanými zdroji. Celkově je text založen na 30 tištěných zdrojích a na 6 „jiných zdrojích.“ Autorka uvádí jako „jiné zdroje“ internetové zdroje, ale z toho mohla 3 odkazy zařadit mezi tištěné zdroje. Některé zdroje jsou poněkud encyklopedického nebo obecného charakteru. V bibliografii je pak několik chyb – u Eriksena chybí místo vydání publikace; u Geertze (kniha Negara) a Lansinga (kniha Perfect Order) si myslím, že se nejedná o místo vydání „New Jersey“, ale „Princeton“; u Soukupa (kniha Dějiny antropologie) se nejedná o nakladatele Karolinium, ale Karolinum. Autorka v „jiných zdrojích“ v odkazu na práce použité z internetu píše „navštíveno“, ale správně by mělo být [cit. den-měsíc-rok] nebo [Vystaveno den-měsíc-rok]. Autorka dále používá internetový odkaz (České národní listy), který je však špatně ozdrojován. Na druhou stranu lze ocenit zapojení celkem 15 anglicky psaných zdrojů.

Formální stránka práce: Po formální stránce je práce včetně poznámkového aparátu zpracována požadovaným způsobem, až na drobné nedostatky v bibliografii.

Celkové hodnocení a kritické poznámky:

Bakalářská práce si vytkla za cíl uvést identifikační rovinu Balijců v Indonésii (konkrétně se autorka věnovala městu Bedulu v provincii Gianyar na indonésském ostrově Bali, kde také probíhal terénní výzkum), přičemž autorka pracuje zejména s termínem patriotismus. V teoretické části autorka široce rozebírá historii Indonésie/Bali, sociální instituce Balijců a patriotismus, aby v praktické části pomocí terénního výzkumu potvrdila nebo vyvrátila své teoretické předpoklady o patriotickém uvažování Balijců.

Z pozice oponenta bakalářské práce je pro mě víceméně svízelné hodnotit bakalářskou práci, která se věnuje pro mě neznámé lokalitě. Rovněž se příliš nevyznám v hinduistickém náboženství. Toto jsou určité body, které mě limitují z hlediska hodnocení. V oponentském posudku jsem víceméně závislý na informacích od autorky.

Nejdříve si dovoluji ohodnotit antropologické předpoklady bakalářské práce. Autorka se v úvodní části věnuje antropologům působícím na Bali a pochopitelně neopomíná ani Clifforda Geertze. Autorka uvádí: „*Nepopírám, že Geertzovi práce jsou obrovským přínosem, nicméně tento autor řadí se do proudu nové etnografie opomíjí kulturní souvislosti.*“ (s. 11). Autorce bych oponoval, že Geertz staví kulturní souvislosti na světlo interpretativní antropologie a deskriptivní pozice, což v důsledku vede k poznání symbolicky podmíněného sociálního a kulturního prostředí.

Autorka v celé své práci pracuje s předpokladem, že identita Balijců ve městě Bedulu je spíše lokálně ukotvená a nikoliv národně ukotvená, jak to známe z evropského prostředí. Je samozřejmě pravda, že v evropském prostředí je identita pevně provázána s národem ukotveným v teritoriálním prostředí státu a že v jiných částech světa (např. i ve východní Africe, ale i v Africe obecně) je národní identita velice slabá, což je dáno narušeným vývojem, umělými hranicemi, koloniálním jednáním apod. V určitých částech světa se tak nemusela národní identita projevovat vůbec tak silně jako v prostředí evropském, kde přeci jenom konkrétní společenské, ekonomické i politické procesy vedly k progresivnímu a především autentickému rozvoji národní identity. Je samozřejmě logické, že profilace evropských společenství je odlišná od profilace neevropských společenství a zřejmě na tomto předpokladu postavila autorka svou práci.

Autorka se rozepisuje o sociálních institucích, které jsou pro Evropany takřka neznámé, jako je sociální systém banjar nebo havajský příbuzenský systém. Dalo by se uvažovat, že právě tyto prvky opravdu svědčí o silné lokální identitě. Nicméně pro mě zůstává klíčovou otázkou, nakolik se jedná o rozdíl mezi patriotismem a regionální/lokální identitou, protože celá práce podle mě svědčí o tom, že participanti mají spíše silnou regionální/lokální identitu než aby vyjadřovali patriotismus, jak uvádí autorka. Patriotismus je samozřejmě postaven na určitém emocionálně silném vztahu obyvatel k půdě nebo k rodnému kraji a je postaven na mnohem širší pospolitosti i ve významu většího teritoria (např. zemská identita, matička Rus apod.), zatímco regionální/lokální identita svědčí zase o určitém emocionálně naladěném vztahu obyvatel k regionu nebo k oblasti, přičemž je předpokladem určitá kolektivní identita umožňující vzájemnou komunikaci, setkávání a blízké sociální kontakty (např. žatecká regionální identita). Z tohoto důvodu si tak nejsem zcela jistý, jestli autorka správně referuje k patriotismu nebo zda by nebylo lepší referovat k regionální identitě. S tím se pojí i určitá vyjádření autorky, např. citace „*Dobré a pravdivé rozvíjení národního žití vede ke správnému patriotismu (vlastenectví), k lásce k domovu a své vlasti.*“ (s. 26) svědčí o širším pojetí emocionálního sepětí s teritoriem, ovšem např. instituce banjar svědčí o silně regionálním/lokálním pojetí.

Také si nejsem zcela jistý, jestli autorka zcela správně odděluje patriotismus a nacionalismus v evropském kontextu. Jedním z rozdílů může být, že nacionalismus se silně vymezuje vůči druhým a je vnímán jako silně exkluzivní, zatímco patriotismus není postaven na tak silně exkluzionistickém pojetí, ale naopak je spíše inkluzivní a často je i etnicky nebo národnostně indiferentní.

V praktické části bych autorce vytkl, že mohla více propojit praktickou a teoretickou část, alespoň co se určité výzkumné otázky nebo cíle týče, protože čtenáři není na první pohled zcela jasné, k čemu autorka chce v praktické části dospět. Terénní výzkum samotný pak nemusí být tak komplexní, jak autorka píše (s. 30), ale stačí použít specifické metody, pokud jsou dobře a vhodně použitelné pro daný terénní výzkum. Autorka pak má v rámci terénního výzkumu poněkud více „nedostatků“ – např. uvádí „*neformální nebo nestruturovaný výzkum*“ (s. 31), ale nic takového neexistuje. Autorka má zřejmě na mysli neformální pobyt v terénu před samotným terénním výzkumem, ale v tomto případě se nejedná přímo o terénní výzkum.

Autorka má dále poměrně hodně výzkumných otázek (celkem čtyři) a přitom by stačila jedno nebo dvě otázky. Navíc poslední otázka – zda si jsou obyvatelé vesnice vědomí vlastního patriotismu – ve skutečnosti není výzkumná otázka, ale spíše svědčí o určitém závěru z výzkumu. Autorka dále uvádí, že její výzkum splňuje induktivní i deduktivní kritérium (s. 31), ale kvalitativní výzkum samotný je pouze induktivní. Dále mi z výzkumu přišlo, že autorka používala terénní deník, ale neuvádí ho v rámci metodologie. U pilotáže (což by měl být spíše pilotní výzkum nežli pilotáž) by autorka měla alespoň naznačit, jaké byly její výsledky.

Dále by autorka v podkapitole ohledně respondentů neměla psát, na co nebylo dáno specifické zaměření, ale na co bylo dáno specifické zaměření. Podobné je to také u cílů výzkumu, který autorka měla obecně více rozpracovat a poklást si otázku, k čemu chtěla dospět? Dále se mohla pověnovat otázce, proč autorce přijde koncept patriotismu nedostatečný a v čem se liší od balijského? Dále autorka poněkud lavíruje mezi pojmy – není např. je otázka, co znamená kvalitativní sociologický výzkum (s. 34), protože sociologický výzkum je zpravidla kvantitativní.

Celkově je popis metodologie výzkumné části i přes nedostatky veskrze podnětný a relativně dobře zpracovaný, ovšem stále mi jako čtenáři a hodnotiteli chybí poněkud hlubší popis toho, jak byl výzkum prováděn. Byly rozhovory uskutečněné spíše s mladšími nebo staršími lidmi? Jaké měli vzdělání? Jak rozhovory konkrétně probíhaly? V kavárně nebo u participantů doma? Jak reagovali? Jak gestikulovali? Byla nějaká otázka, na kterou nechtěli reagovat? Dále mi není příliš jasné, jak přesně souvisí praktická část s některými body z části teoretické – např. v teoretické části dobře zpracovaná příbuzenská terminologie havajského systému, ale v praktické části toto pojetí zcela chybí.

Celkově mi přijde, že autorka získala výsledky a rozhovory a až pak je chtěla orámovat určitým teoretickým předpokladem. To není veskrze nic špatného, protože na začátku stojí vždy nějaké teoretické porozumění a výsledky výzkumu mají teoretické předpoklady korigovat. Od toho terénní výzkumy v podstatě jsou. V podání autorky mi však přijde, cíl výzkumu i určité teoretické předpoklady byly poněkud „uměle nasazené“ na výsledky terénního výzkumu.

Jinak je ovšem práce dobře sepsaná a dobře strukturovaná. Ocenil bych zejména terénní výzkum mimo území České republiky – za což jsem velice rád – a navíc i metoda kognitivní mapy i rozhovory jsou dobře použité. Nicméně právě podle kognitivních map

je patrné, že náboženství je základní identifikačním prvkem. Celkově bych tak řekl, že se autorčiny závěry poněkud míjí s představou participantů – autorka uvažovala, že patriotismus je pro participanty zásadní, ale spíše si myslím, že to bude náboženství.

Na závěr autorka píše: *„Místní patriotismus zde není koncipován na nacionálním základu. Svou podstatu nalézá v etnicitě, která je projevována značně vymezujícím se chováním a nevřelými výroky Bedulanů proti spoluobčanům vlastního státu Indonésie“* (s. 48), čímž autorka odlišuje identifikaci Bedulanů od identifikace občanů Indonésie, ale já bych právě řekl, že to není etnicita, ale specifický typ regionální/lokální identity nebo náboženská podstata identifikace.

Celkově je pak analýza výzkumu krátká. Autorka se mohla více věnovat pojmu banjar, ovšem i s tím souvisí určitý kritický bod, protože označovat termínem banjar občanskou komunitu je zavádějící. Občanská komunita je princip spojení jedince a státu, ale banjar označuje spojení jedince a blízkého sociálního okolí. Autorka také mohla více rozebrat principy nacionalismu a nations-building procesů, protože to by mohlo být důležité pro její práci zejména v otázce, jak se formovalo vědomí Balijsců.

Dále se objevují drobné nedostatky, např. ve větě: *„Balijské vesnice nejsou ani homogenní, ani uzavřené a pevně integrované“* (s. 19) zřejmě chybí autorce ozdrojování; dále ve větě *„taneční performance, jsou součástí ceremonií“* (s. 29) je nesprávně použita čárka nebo ve větě *„pro mne jakožto badatelku pocházející z Euroamerické společnosti“* (s. 35) bych oponoval, že euroamerická společnost je velmi široký pojem. Dále se objevují drobné gramatické překlipy, např. *„míst“* (s. 45) místo „místní“

Bakalářská práce i přes nedostatky splňuje předpoklady pro úspěšnou obhajobu bakalářské práce a vytknout lze spíše nedostatky v praktické části práce. Jako určitý kritický bod bych viděl v tom, že autorka poněkud opomenula náboženskou identifikační rovinu Bedulanů.

Otázky oponenta práce:

- Jak byste se tedy postavila k náboženské profilaci Bedulanů? Není to ještě silnější identifikační prvek než patriotická/regionální/lokální identita?
- Mohla byste upřesnit svůj transkulturní přístup? V čem má Vaše práce transkulturní přesah?